

DATA ABOUT THE AUTHOR

Kharlamova Olena Viktorivna, Ph.D. in Economical Science, Associate Professor
 O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv
 17-12, Malynovskaya street, Kharkiv, 61001, Ukraine
 e-mail: vylex@mail.ru

УДК 635.1/8:339.923

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ОВОЧІВНИЦТВА ЗАХИЩЕНОГО ҐРУНТУ В УМОВАХ АСОЦІАЦІЇ З ЄС

Чайка В.О.

Метою статті є визначення стратегічних напрямів розвитку галузі овочівництва захищеного ґрунту в Україні за набуття чинності угоди про зону вільної торгівлі між Україною та ЄС в рамках процесу політичної асоціації та економічної інтеграції.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та практичних аспектів формування стратегічних напрямків розвитку галузі овочівництва закритого ґрунту в Україні. Об'єктом дослідження є процес розвитку галузі овочівництва захищеного ґрунту.

Методологічною основою проведеного дослідження стали монографічний, розрахунково-конструктивний, графічний, економіко статистичний, та абстрактно-логічний методи дослідження.

Інформаційною базою для дослідження послужили статистичні збірники, фінансові звіти підприємств, інформаційно-аналітичні збірники, напрацювання класичної та сучасної економічної теорії, а також наукові праці провідних вітчизняних та зарубіжних учених.

У статті сформовано комплексний підхід для розкриття сутності стратегії розвитку сільського господарства. Проведений змістовний аналіз стану, та чітко окреслені перспективи розвитку галузі овочівництва закритого ґрунту. Зроблені ґрунтовні висновки щодо здатності експортувати вітчизняну тепличну продукцію. Запропоновано конструктивний підхід для проведення виваженої оцінки стратегічного стану галузі овочівництва захищеного ґрунту. Визначено основні стратегічні напрями розвитку галузі овочівництва закритого ґрунту в умовах асоціації з ЄС.

Ключові слова: тепличні овочі, розвиток овочівництва, європейський ринок, конкуренція, стратегічні напрями.

СТРАТЕГИЯ РАЗВИТИЯ ОВОЩЕВОДСТВА ЗАЩИЩЕННОГО ГРУНТА В УСЛОВИЯХ АССОЦИИ С ЕС

Чайка В.А.

Целью статьи является определение стратегических направлений развития отрасли овощеводства защищенного грунта в Украине за вступления в силу соглашения о зоне свободной торговли между Украиной и ЕС в рамках процесса политической ассоциации и экономической интеграции.

Предметом исследования является совокупность теоретических и практических аспектов формирования стратегических направлений развития отрасли овощеводства закрытого грунта в Украине. Объектом исследования является процесс развития отрасли овощеводства защищенного грунта.

Методологической основой проведенного исследования стали монографический, расчетно-конструктивный, графический, экономико статистический, и абстрактно-логический методы исследования.

Информационной базой для исследования послужили статистические сборники, финансовые отчеты предприятий, информационно-аналитические сборники, наработки классической и современной экономической теории, а также научные труды ведущих отечественных и зарубежных ученых.

В статье сформирован комплексный подход для раскрытия сущности стратегии развития сельского хозяйства. Проведенный содержательный анализ, и четко очерченные перспективы развития отрасли овощеводства закрытого грунта. Сделанные основательные выводы относительно способности экспортировать отечественную тепличную продукцию. Предложено конструктивный подход для проведения взвешенной оценки стратегического состояния отрасли овощеводства защищенного грунта. Определены основные стратегические направления развития отрасли овощеводства закрытого грунта в условиях ассоциации с ЕС.

Ключевые слова: тепличные овощи, развитие овощеводства, европейский рынок, конкуренция, стратегические направления.

THE DEVELOPMENT STRATEGY OF GREENHOUSE VEGETABLE GROWING UNDER THE EU ASSOCIATION

Chaika V.O.

The article aims to define the strategic directions of greenhouse vegetable growing industry in Ukraine after the entry into force of the agreement on free trade zone between Ukraine and the EU during the process of political association and economic integration.

The subject of the research is a complex of theoretical and practical aspects of the strategic directions' establishment for the development of greenhouse vegetable growing in Ukraine. The object of the research is the development of the greenhouse vegetable growing.

The methodological basis of the study were monographic, calculation and constructive, graphic, economic statistical, logical and abstract methods.

The informational basis of the research comprises statistical digests, financial reports of enterprises, informational and analytical digests, achievements of classical and modern economic theory and scientific works of leading national and foreign scientists.

A comprehensive approach to reveal the essence of the agricultural development strategy is set in the article. A profound analysis of the greenhouse vegetable growing condition is conducted. The development prospects of the greenhouse vegetable growing industry are clearly defined. Solid conclusions about the ability to export national greenhouse products are made. A

constructive approach for a balanced assessment of the strategic state in the greenhouse growing is offered in our opinion. Main strategic directions of the greenhouse vegetable growing industry development in terms of association with the EU are defined.

Keywords: *greenhouse vegetables, vegetable growing development, European market, competition, strategic directions.*

Вирощувати високої врожаї овочевих культур протягом цілого року – давня мрія Людства. Досягнення науки і техніки, нові методи дослідження дозволили проводити точні аналізи ґрунту й субстрату, визначити хімічний склад рослин і живильного розчину для них, створювати і контролювати всі необхідні умови для росту й розвитку рослин, вирощувати їх без землі. Загалом, такий науковий прорив створив підґрунтя для виведення на новий виток розвитку тепличної галузі за якого давня мрія Людства стає вже не примарною, а повністю досяжною ціллю.

Нинішня економічна криза вплинула на тепличний сектор України набагато більше, ніж усі попередні кризи, починаючи з розпаду Радянського Союзу. Теплична галузь займає невелику нішу в народному господарстві України, але це дуже важлива його галузь. Сьогодні умови ведення тепличного бізнесу в Україні є складними. Невизначеність з економічною та політичною ситуацією в країні ускладнюють залучення інвестицій, які необхідні для модернізації та інших засобів виробництва знижують рентабельність підприємств. Проте з іншого боку, знецінення гривні робить імпорتنі продукти харчування неконкурентоспроможними, тим самим звільняючи частку внутрішнього ринку для вітчизняних виробників і роблячи їх продукцію привабливішою на зовнішніх ринках. Також нинішня ситуація є стимулом для оптимізації виробничих витрат, впровадження енергоощадних технологій та використання альтернативних джерел енергії, що дозволяє знизити собівартість та підвищити конкурентоспроможність продукції. [6]

Дослідженням теоретичних та практичних аспектів формування стратегічних напрямків розвитку сільського господарства займається багато науковців, зокрема: Ю.О. Лупенко, В.Я. Месель-Веселяк, С.І. Демяненко, А.М. Білоченко, О.В. Кравченко, В.В. Рутицька.

Окремі питання щодо формування стратегічних напрямків розвитку галузі овочівництва захищеного ґрунту розглядають такі дослідники як: З.Д. Сич, В.А. Кравченко, В.І. Чернишенко, А.І. Пашковський, В.В. Хареба, О.В. Приліпка, В.М. Решетюк, Е.Я. Красенбрінк, М. Руйс.

Однак потребують додаткового дослідження наслідки від обмеження експорту тепличних овочів в Росію. Також вважаємо за необхідне дати конкретні відповіді на запитання: Чи здатні торгові преференції для України в рамках асоціації з ЄС знівелювати наслідки від обмеження експорту в РФ? Яких саме дієвих та рішучих в стратегічному напрямку кроків очікує ринок від тепличних господарств? Отже, недостатня глибина вивчення цих та інших, можливо на порядок важливіших питань, їх науково-теоретична значимість та практична цінність зумовили вибір теми дослідження, мети і спрямованість поставлених завдань.

Метою статті є визначення стратегічних напрямів розвитку галузі овочівництва захищеного ґрунту в Україні за набуття чинності угоди про зону вільної торгівлі між Україною та ЄС в рамках процесу політичної асоціації та економічної інтеграції.

Для досягнення поставленої мети була здійснена спроба вирішити такі завдання: комплексно розкрити сутність стратегії розвитку сільського господарства; оцінити сучасний стан та перспективи розвитку галузі овочівництва закритого ґрунту; дійти до ствердного висновку щодо здатності експортувати вітчизняну тепличну продукцію до країн ЄС; за допомогою SWOT- аналізу надати виважену оцінку стратегічного становища тепличної галузі країни; визначити основні стратегічні напрями розвитку галузі овочівництва захищеного ґрунту.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та практичних аспектів формування стратегічних напрямків розвитку галузі овочівництва закритого ґрунту в Україні. Об'єктом дослідження є процес розвитку галузі овочівництва захищеного ґрунту.

Методологічною основою проведеного дослідження стали монографічний, розрахунково-конструктивний, графічний, економіко статистичний, та абстрактно-логічний методи дослідження.

Інформаційною базою для дослідження послужили статистичні збірники, фінансові звіти підприємств, інформаційно-аналітичні збірники, напрацювання класичної та сучасної економічної теорії, а також наукові праці провідних вітчизняних та зарубіжних учених.

Виклад основного матеріалу. Протягом останнього десятиліття сільське господарство досягло стабільної позитивної динаміки і дедалі більше нарощує виробництво сільськогосподарської продукції. Практично завершилося формування структури виробництва та системи його організації в процесі земельної і аграрної реформи.

Подальший розвиток галузі, що є однією з найважливіших в економіці України, потребує якісних перетворень, спроможних забезпечити підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва та продовольчу безпеку держави. Виконання цього завдання пов'язане з визначенням стратегічних орієнтирів розвитку сільського господарства, відповідно до яких буде здійснюватися державна політика щодо нормативно-правового, фінансово-економічного та іншого регулювання галузі. [1, 5]

Для сільського господарства як галузі з жорстким конкурентним середовищем, конкурентні переваги можуть бути досягнуті на основі економічних, технічних, організаційних, інноваційних та інформаційних аспектів, що системно формують стратегію її розвитку (рис.1).

Теплична галузь – одна з тих, що покликані дбати про продовольчу безпеку країни. Але як успішно працювати у цьому агробізнесі за багатьох проблем, у тому числі й економічних, вижити і мати реальні прибутки? Зрештою, що ставити на перший план, а що ігнорувати чи змінювати?

З приводу цих питань слушною є думка Героя України, почесного президента асоціації «Теплиці України» Володимира Ілліча Чернишенка : «Вважаю, що досягнути успіхів у цьому бізнесі нині важливо не за рахунок збільшення тепличних площ, бо це надто дороге задоволення. Увагу варто приділяти раціональному використанню міндобриг, газу, води, електроенергії, тепла та інших ресурсів. На рентабельність виробництва впливає й те, яка кількість людей працює у теплицях».

Сьогодні можна було б називати вирощування овочів у теплицях одним з найперспективніших сфер бізнесу в аграрному секторі України, але це не так. Потенціал розвитку цієї галузі величезний, проте він належним чином не використовується. За прогнозами інституту овочівництва і баштанництва до 2020 року Україна зможе виробляти близько 638 тисяч тонн тепличних овочів на рік. При цьому обсяг внутрішнього ринку оцінено в 700 – 720 тисяч тонн, що свідчить про його незаповненість.[4]

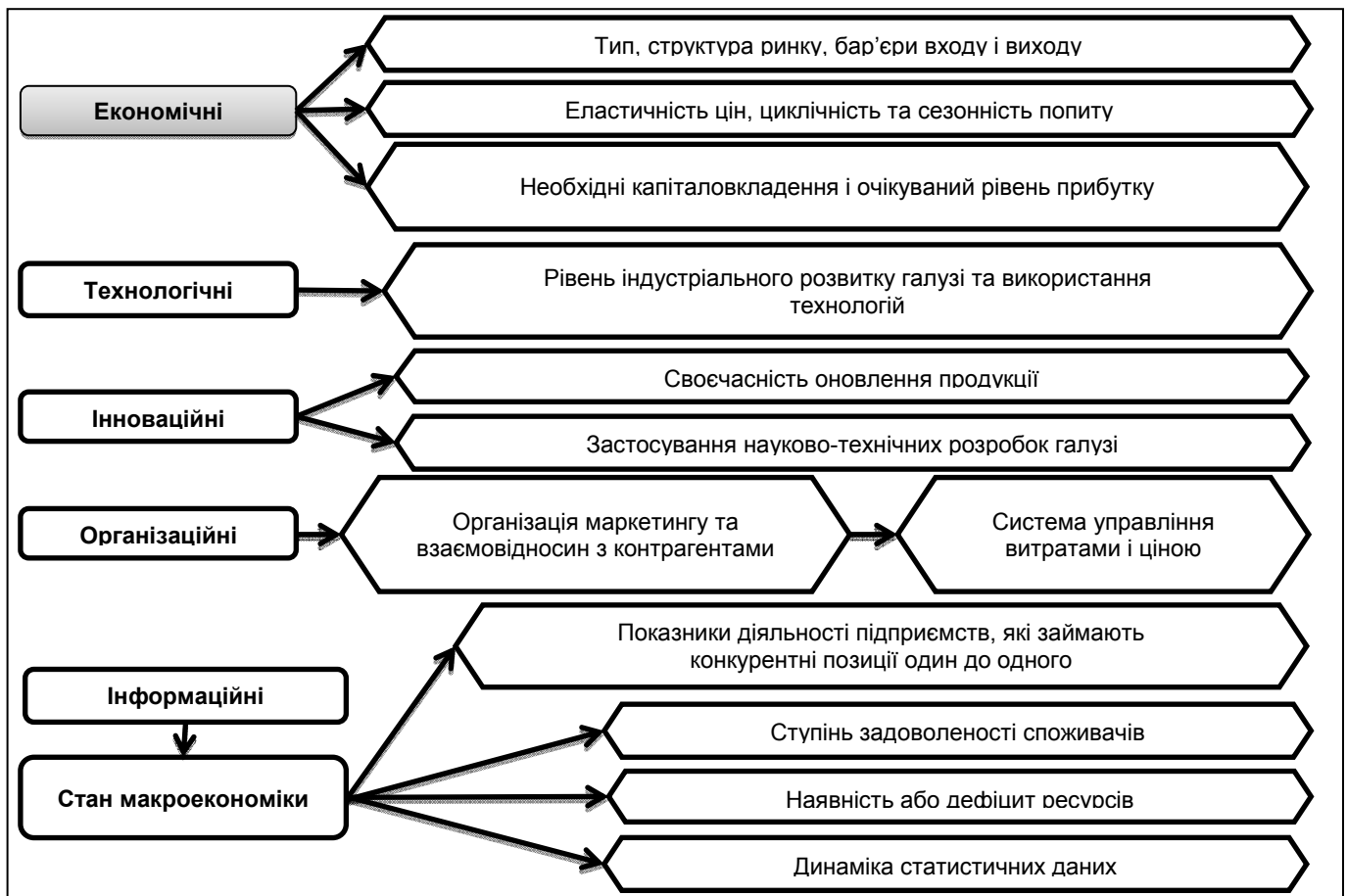

Рисунок 1. Аспекти стратегічного розвитку сільського господарства [2].

Підсумовуючи результати діяльності галузі за 2014 рік, слід сказати, що для вітчизняних виробників тепличних овочів він був досить важкий. Та не зважаючи на це, їм вдалося збільшити валове виробництво до майже 482 тис. тонн овочів закритого ґрунту, із них 114 у сільськогосподарських виробників та 368 у господарствах населення. Щодо структури виробництва, на 1 січня 2015 року в Україні загальна площа під овочевими культурами закритого ґрунту складала 4,5 тис. га із них 400 га припадає на сільськогосподарські підприємства та 4,1 тис. га на господарства населення, при цьому на огірки та помідори разом припало майже 90% виробництва тепличних овочів.

У Міністерстві аграрної політики та продовольства України підраховали, що через 3 – 4 роки Україна зможе не тільки повністю відмовитися від імпортних тепличних овочів, забезпечуючи внутрішній ринок, а й активно їх експортуватиме. Для цього площі під тепличні овочі необхідно розширити на 500 гектарів. При цьому темпи зростання будівництва теплиць в країні залишаються низькими і це пов'язано з дуже великими інвестиціями в будівництво. Витрати в розмірі 1,5 – 3 млн. доларів США на будівництво 1 гектару сучасної теплиці за голландською, німецькою, чи ізраїльською технологіями, дає підстави стверджувати, що такі витрати можуть дозволити собі лише ті підприємства, які вже давно на ринку і мають міцний фінансовий стан. Істотно знизити вартість введення теплиць в експлуатацію може їх відкриття на базі колишніх господарств, що працювали в радянський час і сьогодні простоюють (173 га зимових теплиць).[4]

Через нестабільність національної грошової одиниці 2014 рік увійде в історію як рік суттєвого зростання цін та зuboжіння населення. Так протягом звітного року підвищення цін на імпортну овочеву продукцію вирощену в захищеному ґрунті склало 40%. На вітчизняну тепличну продукцію ціни вирости на 20% в гривнях. Сам імпорт овочів закритого ґрунту протягом 2014 року залишався стабільно низьким (-5%).

Теплична продукція – це той сегмент, який найбільше постраждав від санкцій запроваджених РФ. Останнім часом експорт тепличних огірків стабільно падав. І тут нічому дивуватися, оскільки 90% цієї продукції реалізовувалося саме на російському ринку. Весь обсяг, який вироблявся на великих тепличних підприємствах, фактично відразу спрямовувався на експорт, бо всередині України було забагато імпорту.

Саме імпортна продукція допомогла вітчизняним тепличним господарствам у 2014 році підняти ціни на свою продукцію на 10%. Проте не можна закривати очі на те, що ціна на газ збільшилася на 40% та досягла значення 9100 грн/ тис. м³ який у структурі витрат виробників овочів закритого ґрунту становить не менше ніж 30%.

У 2014 році лише 5% тепличних огірків загального вирощеного вітчизняними тепличниками обсягу Україна змогла експортувати. Таким чином, орієнтуватись українським виробникам можна лише на внутрішнього покупця й на те, що ціни на імпортну продукцію залишатимуться для нашого споживача недоступним. Це певним чином захищатиме внутрішнього виробника.

Ситуація з тепличними томатами є складнішою, ніж з огірками закритого ґрунту – виробництво за останні роки скорочувалося, адже багато господарств віддавало перевагу вирощуванню огірків. Це відбулося через те, що заробляти на огірках через частоту їх плодоносіння – значно легше.

На фоні відносно стабільного імпорту України намагалася нарощувати експорт, проте по тепличних томатах він становив лише 20% загальної кількості. Імпортувати було досить важко, адже Росія, на яку був орієнтований основний

вал продукції, також паралельно розвивала своє тепличне господарство – у сусідній державі було реалізовано кілька великих державних проектів і програм, спрямованих на підтримку та розбудову тепличних комплексів.

Відповідно, нині за підвищення цін на газ і фактичної втрати ринку збуту тепличникам буде досить складно. Багато експертів навіть припускають банкрутство низки підприємств, що дуже болісно позначиться на вітчизняному овочівництві. Справа в тому, що в останні роки в Україні було започатковано декілька перспективних і потужних проектів, які демонстрували вищу порівняно з іншими виробництвами продуктивність і були розраховані на розвиток експортного тепличного потенціалу.

У цій ситуації розраховувати на ринки ЄС було б наївно, адже за собівартістю українська продукція значно перевершує європейську. Ті господарства, які передбачали загрозу закриття російського ринку, одразу орієнтуючи свою продукцію на білоруський ринок, і сьогодні потроху туди експортують помідори, але ці обсяги не можна порівнювати з експортними партіями на Росію.[7]

У сезоні 2015/16 рр. аналітики прогнозують суттєве скорочення виробництва огірків і томатів закритого ґрунту через фінансову скруту підприємств. З урахуванням подорожання всіх ресурсів компанії, навіть якщо матимуть налагоджені канали збуту, відверто не витягнуть розширення виробництва. Також, вірогідно, плани щодо будівництва нових теплиць будуть замороженими на невизначений термін. Неефективні підприємства будуть вимушені піти з ринку. Основні зусилля будуть спрямовані на підвищення конкурентоздатності на нових ринках збуту. І навіть якщо Росія врешті-решт відкриє свій ринок – це буде добрим уроком для виробників – не орієнтуватися на поставки продукції в одну країну, а шукати нові шляхи збуту.

Проте прогнози експертів на наступні декілька місяців, чи то на майбутній маркетинговий рік не замінять чітко сформульованої стратегії розвитку галузі з покроково окресленими заходами які необхідно реалізувати протягом наступних п'яти, а то й десяти років. І справді, навіть новітні технології та найдорожче обладнання не зможуть зробити тепличний проект ефективним, а галузь вивести на новий виток розвитку з високим рівнем прибутків без критичної оцінки ризиків та детального планування майбутнього розвитку та ринкової стратегії.

Виходячи з вище сказаного, а також спираючись на мету нашого дослідження, проведемо дослідження макро - та конкурентного середовища по кожному стратегічному напрямку діяльності за допомогою методу SWOT – аналізу.

В процесі здійснення виробничо-господарської діяльності кожна галузь, зокрема й теплична, має свої індивідуальні особливості, які формуються під впливом зовнішніх факторів і на основі її організаційно-технологічної структури. Тому використання SWOT-аналізу дає змогу врахувати дію факторів зовнішнього і внутрішнього середовища(таблиця 1).

Отже, стратегія розвитку галузі овочівництва закритого ґрунту повинна бути спрямована на збільшення виробництва високоякісної овочевої продукції при зменшенні затрат на її отримання. Для цього необхідно забезпечити потреби тепличної галузі необхідними фінансовими ресурсами: створення умов для розвитку фінансових послуг, удосконалення інвестиційної, інноваційної, бюджетної та податкової політики. Повинна бути постійно планово прогнозована підтримка держави щодо будівництва нових тепличних комплексів, постачання енергоносіїв, засобів живлення та захисту рослин. [3]

Таблиця 1. SWOT-аналіз розвитку галузі овочівництва захищеного ґрунту

	Сильні сторони (S)	Слабкі сторони (W)
Внутрішні фактори	<ul style="list-style-type: none"> • висока якість вітчизняної продукції, та відповідність її екологічним нормам; • здатність виробляти продукцію в зимовий період; • великі площі заняті у виробництві овочів захищеного ґрунту (у сезоні протягом II півріччя 2014 – I півріччя 2015 років використовувалося 275,2 га скляних теплиць); • нарощування валового виробництва овочів захищеного ґрунту (за підсумками 2014 року було зібрано 482 тис. тонн тепличних овочів); • стабільність реалізації на внутрішньому ринку, та надання переваг українським споживачем вітчизняній тепличній продукції; • можливість отримати єдину наразі державну підтримку, що передбачена для галузі овочівництва захищеного ґрунту: компенсацію відсотків за позикою в банках. 	<ul style="list-style-type: none"> • значне підвищення цін на енергоносії (протягом останніх п'яти років ціна на природний газ для тепличних господарств зросла з 2618 грн/тис м³ до 7661 грн/тис м³); • зупинка роботи великої частини тепличних комплексів у Донецькій та Луганській областях, а також проблеми з виробництвом і постачанням тепличної продукції в АР Крим (з тепличного ринку України сезоні протягом II півріччя 2014 – I півріччя 2015 років пішли тепличні комбінати Криму – 39га, Донбас – 34га; при цьому, зупинили роботу тепличні комбінати із площею зайнятою у виробництві відповідної продукції – 54,8га); • відсутність кваліфікованих кадрів для впровадження нових технологій виробництва овочів закритого ґрунту; • залежність галузі від імпортного обладнання та матеріалів; • складність процесу залучення інвестицій в галузь; • відсутність гарантій щодо швидкого повернення інвестованих коштів; • складність спілкування тепличних виробників та фінансових інституцій, які не володіють в достатній мірі технологічними знаннями, не розуміють механізмів існування відповідного ринку, а також їх насторожує складний маркетинг у веденні цього бізнесу; • обмеження Росією експорту українських овочів захищеного ґрунту; • складність експорту до раїн ЄС вітчизняної тепличної продукції через її високу собівартість у порівнянні з європейською; • насиченість вітчизняного ринку овочів закритого ґрунту; • низька купівельна спроможність населення; • короткий період зберігання продукції; • сезонність у виробництві продукції.

Зовнішні фактори	Можливості(О)	Загрози (Т)
	<ul style="list-style-type: none"> • модернізація та розширення виробничих потужностей; • звільнення частки внутрішнього ринку тепличних овочів від імпоротної продукції через подальше знецінення гривні; • проникнення вітчизняної тепличної продукції на зовнішні ринки через можливе знецінення гривні та запровадження ЗВТ з ЄС; • впровадження енергоощадних технологій та використання альтернативних джерел енергії для оптимізації виробничих витрат, зниження собівартості, а також для підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції; • досягнення зменшення трудомісткості у діяльності тепличних господарств; • створення науково-практичних центрів на базі найбільших тепличних господарств країни для забезпечення галузі висококваліфікованими кадрами; • збільшення українськими господарствами виробництва продукції преміальних сегментів та рідкісних сортів для подальшого заміщення імпортних позицій на вітчизняному ринку тепличних овочів. 	<ul style="list-style-type: none"> • невизначеність з економічною і політичною ситуацією в країні; • подальше здорожчання енергоресурсів; • нестача свіжої вітчизняної овочевої продукції через анексію Криму та окупацію частини Донбасу; • продовження Росією санкцій на обмеження експорту вітчизняної тепличної продукції; • складність, або неможливість для багатьох підприємств галузі пройти процес сертифікації Global GAP, що одночасно закриває для них можливість вийти на ринки Європи (окрім Прибалтики та Польщі), Канади, США та інших країн з високим рівнем купівельної спроможності населення; • ризики пов'язані з технологічним процесом: ймовірність захворювання рослин і таке інше; • ризики пов'язані з виникненням стихійних лих.

Комплексне дослідження проблеми визначення стратегічних напрямків розвитку галузі овочівництва захищеного ґрунту дозволяє зробити наступні висновки:

1. Підсумовуючи результати діяльності галузі овочівництва закритого ґрунту за 2014 рік, слід сказати, що для вітчизняних виробників тепличних овочів він був досить важкий. Та не зважаючи на це, їм вдалося збільшити валове виробництво до майже 482 тис. тонн овочів закритого ґрунту, із них 114 у сільськогосподарських виробників та 368 у господарствах населення. Щодо структури виробництва, на 1 січня 2015 року в Україні загальна площа під овочевими культурами закритого ґрунту складала 4,5 тис. га із них 400 га припадає на сільськогосподарські підприємства та 4,1 тис. га на господарства населення, при цьому на огірки та помідори разом припало майже 90% виробництва тепличних овочів.

2. Європейський Союз з березня 2014 року в односторонньому порядку ввів у дію положення Угоди про глибoku та всеосяжну зону вільної торгівлі з Україною. Такі дружні дії нашого партнера в теорії мали б дати значний позитивний економічний ефект, оскільки до запровадження цих положень наша держава сплачувала при експорті овочів до 20,8% мита ЄС, а також 8,4 євро/100кг ваги готової продукції. Проте на практиці все набагато складніше. Хоча положення угоди вже більше як півтора роки діють а ставка імпортних мит складає 0%, проте розраховувати на ринки ЄС і досі вважається наївним баченням, адже за собівартістю українська продукція значно перевершує європейську. Так, у 2014 році лише 5% тепличних огірків та 20% томатів загального вирощеного вітчизняними тепличниками обсягу Україна змогла експортувати.

3. В процесі дослідження нами була проведена оцінка стратегічного становища галузі за допомогою SWOT – аналізу. Цей метод дав можливість врахувати дію факторів зовнішнього і внутрішнього середовища що діють в цій сфері, а також створив підґрунтя для чіткого формулювання нами стратегії розвитку галузі овочівництва захищеного ґрунту.

4. Постійне зростання собівартості виробництва тепличних овочів, обмеження експорту в Росію, висока конкуренція з боку виробників овочів в плівкових теплицях та відкритому ґрунті потребують дієвих та рішучих кроків від тепличних господарств. Маючи велику перевагу – можливість виробляти продукцію в зимовий період, теплиці мають шляхом впровадження енергозберігаючих технологій знизити витрати на енергоресурси. Потреби ринку та довіра споживача до української продукції надають можливості українським господарствам збільшити виробництво продукції преміальних сегментів та рідкісних сортів для подальшого заміщення імпортних позицій. Пошук нових, відмінних від Росії, ринків збуту неможливий без виробництва сертифікованої продукції високої якості та широкого асортименту.

Список використаних джерел

1. Стратегічні напрями розвитку сільськогосподарства України на період до 2020 року / за ред.. Ю. О. Лупенка, В. Я. Месель-Веселяка. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2012. – с.3-4
2. І.Г. Сокіринська, О.В. Хохлова «Аспекти стратегічного розвитку підприємства» / Вісник СумДУ. Серія «Економіка»/ №4, 2011. – с.165-168
3. О.В. Приліпка «Стратегія розвитку закритого ґрунту в Україні» /Вісник аграрної науки/ березень 2008. – с.17-19
4. Чайка В.О. «Забезпечення конкурентоспроможності овочів закритого ґрунту в умовах виходу на європейський ринок» / Стан та перспективи розвитку бухгалтерського обліку і контролю на підприємствах АПК: збірник наукових праць студентів. Вип.2/ К.:КНЕУ,2014. – с.238-246
5. С.І. Демяненко «Ринки сільськогосподарської продукції і продовольства: особливості функціонування та перспективи розвитку в Україні». – Проблеми ринку продовольчих ресурсів України. Збірник наукових праць за матеріалами Першої науково-практичної конференції. НААНУ, інститут продовольчих ресурсів, Київ – 2013 с. 40-42
6. «Чи будуть інвестувати у тепличну індустрію у 2015 році?» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ucab.ua/ua/pres_sluzhba/novosti/chi_budut_investuvati_u_teplichnu_industriyu_u_2015_rotsi/?category=29780

7. Матеріали виступу керівника проекту «АПК-Інформ: овочі і фрукти» Тетяни Гетьман, що був виголошений на XI міжнародній конференції «Овочі і фрукти України – 2014» журнал «Плантатор», січень 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.agrotimes.net/journals/article/ovochi-ta-frukti-2014-15>

References

1. Y.O. Lupenka, V.Y. Meselia-Veseliak «Stratehichni napriamy rozvytku silskogo hospodarstva Ukrainy na period do 2020 roku» [Strategic directions of the Ukrainian agriculture development until 2020] – K.:NNT «IAE», 2012. 3-4p.
2. I.G. Sokyrynska, O. V. Hohlova «Aspekty stratehichnoho rozvytku pidpriemstva» [The aspects of the strategic development of an enterprise]. Visnyk SumDU, seria «Economica» [SumDU Herald, «Economics» series] #4, 2011. 165-168 p.
3. O.V. Prylipka «Stratehiya rozvytku zakrytoho rynku v Ukraini» [The development strategy of greenhouse in Ukraine]. Visnyk agrarnoi nauky [Agricultural science herald]. March 2008. – 17-19p.
4. Chaika V.O. «Zabezpechennia concurentnosporozhnoosti ovochiv zakrytoho hruntu v umovah vyhody na evropeiskiy rynek» [The provision of competitiveness of greenhouse vegetables in terms of European market entrance]. Stan ta perspektyvy rozvytku buhgalterskoho obliku i controliu na pidpriemstvakh APK [The state and perspectives of the development of accounting and control on agricultural enterprises]: Zbirnyk naukovykh prats studentiv [Student scientific works digest]. Vyp 2/ Kyiv: KNEU, 2014. 238-246p
5. S.I. Demyanenko «Rinki silskogospodarskoi produktsii i prodovolstva: osoblivosti funktsionuvannya tf perspektyvu rozvytku v Ukraini».[Prospects of development of the market of agricultural production in Ukraine] - Problems Rinku prodovolchih resursiv Ukrainie. Zbirnik Naukova Pratsen for materialami Pershoi NAUKOVO-praktichnoi konferentsii. NAANU, institut prodovolchih resursiv, Kiev - 2013 s. 40-42
6. «Chy budut investuvaty u teplychnu industriyu v 2015 rotsi?» [Will the greenhouse sphere be invested in 2015?]. http://ucab.ua/ua/pres_sluzhba/novosti/chi_budut_investuvaty_u_teplychnu_industriyu_u_2015_rotsi/?category=29780
7. Tetiana Hetman Materialy vystupy kerivnyka proekty «APK-Inform:ovochi i frukty», scho byv vyholosheny na XI mizhnarodniy konferencii «Ovochi i frukty Ukrainy» [Speech materials of the «APK-Inform:Vegetables and Fruits» project head – Teitana Hetman, that were proclaimed on the XI international conference «Ukrainian vegetables and fruits 2014»]. «Plantator» magazine. January 2015. <http://www.agrotimes.net/journals/article/ovochi-ta-frukti-2014-15>

ДАНІ ПРО АВТОРА

Чайка Вячеслав Олександрович аспірант кафедри економіки агропромислових формувань ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» просп. Перемоги 54/1, м. Київ, 03680, Україна
e-mail: sla-chayka@yandex.ru, slavach2511@ukr.net

ДАННЫЕ ОБ АВТОРЕ

Чайка Вячеслав Александрович аспирант кафедры экономики агропромышленных формирований ГБУЗ «Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана» просп. Победы 54/1, м. Киев, 03680, Украина
e-mail: sla-chayka@yandex.ru, slavach2511@ukr.net

DATA ABOUT THE AUTHOR

Chaika Viacheslav Oleksandrovych, graduate student of the Agricultural Formations Economics department SHEI «Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman» 54/1, Peremohy Avenue, Kyiv, 03680, Ukraine
e-mail: sla-chayka@yandex.ru, slavach2511@ukr.net

УДК 336.13(477)

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА СУБ'ЄКТІВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

**Канєва Т.В.,
Шевченко С.О.**

У статті міститься наукове обґрунтування рекомендацій щодо методики й організації бухгалтерського обліку суб'єктів державного сектору економіки, як передумови створення державної інформаційної системи управління державними фінансовими ресурсами. У зв'язку з чим особливу увагу приділено обліковій політиці суб'єктів державного сектору. Відмічено її особливості та зміст, що визначаються в нещодавно прийнятій законодавчій базі. Проаналізовано основні норми, які мають бути зазначені при прийнятті розпорядчого документу про облікову політику розпорядника бюджетних коштів. Висвітлені випадки у яких може бути змінена облікова політика в бюджетній установі.

Ключові слова: облікова політика, бухгалтерський облік, казначейство, облік запасів та витрат.

УЧЕТНАЯ ПОЛИТИКА СУБЪЕКТА ГОСУДАРСТВЕННОГО СЕКТОРА ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ

**Канєва Т.В.,
Шевченко С.А.**

В статье содержится научное обоснование рекомендаций по методике и организации бухгалтерского учета субъектов государственного сектора экономики, как предпосылки создания государственной информационной системы управления государственными финансовыми ресурсами. В связи, с чем особое внимание уделено учетной политике субъектов государственного сектора. Отмечено ее особенности и содержание, определяются в недавно принятой законодательной базе. Проанализированы основные нормы, которые должны быть указаны при принятии распорядительного документа об учетной политике распорядителя бюджетных средств. Освещены случаи, в которых может быть изменена учетная политика в бюджетном учреждении